

2. Бубырева Ж. А. Когнитивные основы номинаций осязательного восприятия (на материале русского, французского, английского языков) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Белгород, 2011. 23 с.
3. Буяр І. Є. Лінгвістична категорія оцінки: оцінювання досягнутого у вітчизняній лінгвістиці *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2009. Випуск 11. С. 145–149.
4. Матковська О. Перспективи лінгвістичних досліджень блогів. *Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць*. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2015. С. 128–131.
5. Samuel and Andrey – Travel and Food Videos [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://youtu.be/R012xnuZ094>
6. Jamesyboy Experiment [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://youtu.be/zdH-TAU29xE>
7. emmymedeinJapan [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://youtu.be/GdIRXFZXXk8>
8. Matty Ice Reviews [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://youtu.be/DM6QGUnecIU>
9. Семашко Т. Ф. Перцептивний і неперцептивний зміст етнокультурних стереотипів смакового модусу сприйняття. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 6. С. 75–79.
10. Рузин И. Г. Модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Москва, 1995. 21 с.
11. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт. М. : Наука, 1988. 341 с.
12. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. М. : Комкнига, 2006. 280 с.
13. Островська О. М. Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2001. 31 с.
14. Кузенко Г. М. Структурно-семантичні та комунікативно-прагматичні особливості емотивних висловлювань негативної оцінки: функціонування : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2006. 211 с.
15. Коротун О. О. Семантика оцінки в номінаціях особи. *Ономастика і апелятиви: збірник наукових праць*. 2001. Вип. 14. С. 86-92
16. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL : <http://sum.in.ua/>
17. Longman Dictionary of Contemporary English / [S. Bullon, A. Gadsby, etc. (eds.)]. Edinburg : Pearson Education Limited, 2014. 2161 p.
18. Михальченко М. Нейтральне для оцінки в аксіологічному просторі української мови. *Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць*. 2012. Вип. 25. С. 130–133.

УДК 811.112.2'347

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Н. В. Журавель, О. В. Білецька

Анотація. Дослідження присвячене вивченню особливостей перекладу назв німецькомовних фільмів українською мовою. Досліджено функції назв художніх фільмів як одного з найпоширеніших типів заголовків. Визначено та проаналізовано перекладацькі трансформації, що використовуються під час перекладу назв художніх фільмів, а також з'ясовано основні перекладацькі стратегії.

Ключові слова: заголовок, функція заголовка, перекладацька трансформація, перекладацька стратегія, спосіб перекладу.

Переклад назви фільму – це відповідальний і складний процес, головне завдання якого полягає в складанні короткого, привертаючого увагу заголовка, який відображає зміст усього фільму і є розумним для носія іншої мови і культури. Однією з головних складових успіху кінофільмів є якісний переклад назв фільмів. Однак перекладачі зтикаються з низкою проблем, зокрема їм зустрічаються слова, значення яких важко або неможливо в повній мірі передати мовою перекладу.

Насьогодні існує велика кількість наукових робіт, присвячених вивченню та дослідженню проблем перекладу назв фільмів, це зокрема, праці Л. Бархударова, М. Берді, Д. Бузаджи, В. Виноградова, В. Горшкової, Г. Денісової, М. Єфремова, В. Комісарова, В. Красних, В. Крупнова, Ю. Лотмана, Р. Матасова, Г. Слишкіна, М. Снеткова та ін. Однак, особливості перекладу назв німецькомовних фільмів українською мовою все ще залишається малодослідженим, що зумовлює актуальність обраної теми.

Звернення до аналізу перекладів назв фільмів продиктовано існуючою на кіноринку ситуацією, пов'язаною з якістю перекладів. Переклад назв художніх фільмів є відповідальним завданням. Задля того, щоб уникнути різноманітних конфліктів інтересів перекладач має бути професійно обізнаним: правильно та обґрунтовано використовувати ту чи іншу трансформацію під час перекладу, враховувати специфіку перекладу фільмів, що належать до різних жанрів; бути ознайомленим із сюжетом фільму; знати як культуру країни, де був створений фільм, так і культуру країни, мовою якої фільм перекладається; творчо підходити до процесу перекладу та дотримуватись критеріїв, яким має відповідати переклад назви і всього фільму взагалі.

Дуже часто трапляється, що назвою художнього фільму є крилатий вислів, або інша фраза, яка не може бути перекладена дослівно. Так як для глядача принципово важливо засвоїти семантичні трансформації заголовка для адекватного сприйняття концепту, автор іноді допомагає читачу в його роботі з розшифровки, декодування істинного значення заголовку. Іноді це досягається за допомогою наскрізного повтору.

Особливість перекладу назв художніх фільмів полягає в тому, що перекладач має як точніше передати оригінальну назву, при цьому адаптувати її для вітчизняного глядача, якщо потрібно. На відміну від перекладу текстів, або навіть речень, переклад назв є дуже важкою роботою, бо перекладач дуже точно повинен виявити за допомогою саме якої трансформації буде порозводитися переклад.

Проблема перекладу англомовних художніх фільмів українською мовою постала останнім часом з особливою гостротою з огляду на вимогу часу забезпечити україномовного глядача якісним продуктом. При цьому найпоширенішим способом перекладу фільмів є дубляж, де одним з основних постає питання раціонального співвідношення зорової і звукової інформації [1], бо точність перекладу фільму при дубляжі, коли готовий переклад фільму надходить до так званого укладача, який його переробляє, часто порушується. Це відбувається переважно тоді, коли укладач намагається вкласти переклад під артикуляцію героїв і зберегти цим самим принцип еквівалентності довжини. Однак фрази мови оригіналу й перекладу, як правило, не збігаються, тому укладач вимушений підбирати інші, скорочуючи довжину фраз, що порушує смисл того тексту, який має бути донесений до українського глядача. Щоб усунути цю проблему, перекладач має грамотно застосовувати передусім граматичні й лексичні перекладацькі трансформації.

Говорячи про еквівалентність перекладу, слід зазначити, що вона буває синтаксичною, семантичною та прагматичною. Синтаксична еквівалентність означає структурну схожість вихідного й цільового тексту. Якщо синтаксична схожість відсутня, то мова йде про трансформацію [2]. Існує два види граматичних трансформацій – постійні та випадкові:

1) постійні синтаксичні (граматичні) трансформації – це правила узгодження граматичних систем мов, пов'язаних перекладом;

2) випадкові трансформації є справою індивідуального вибору перекладача, і залежать, в основному, від стилістичних особливостей вихідного тексту [2].

Системні розбіжності двох мов безумовно позначаються на оформленні речень в оригіналі та перекладі. Оскільки не існує двох ідентичних мов ні за значенням, які виражають ті чи інші символи, ні за правилами організації цих символів у реченнях, то не викликає сумніву той факт, що між мовами не може бути точних відповідників [3].

Грамматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення при перекладі згідно з нормами мови перекладу. Трансформація може бути повною / частковою. Залежно від цього змінюється структура речення – повністю чи частково. Як правило, коли змінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація, якщо змінюються лише другорядні – часткова. Окрім зміни членів речення можуть змінюватися і частини мови [4].

Попри те, що вибір певних перекладацьких прийомів залежить від типу тексту, жанру та стилю так само, як і від виду перекладу (усний, письмовий, послідовний, синхронний) та його напрямку (на іноземну чи з іноземної мови), основний набір перекладацьких прийомів

охоплює, як правило, розчленування (partitioning) та інтеграцію (integration) речень, транспозицію (transposition) частин речень, перестановку (replacement), додавання (addition) та вилучення (omission) слів і словосполучень [2]. А також антономічний переклад.

Аналіз фактичного матеріалу виявив, що граматичні трансформації слугують першочерговій меті перекладу – досягненню адекватності перекладного тексту. Установлено, що найбільш продуктивні граматичні трансформації, які використовуються для попередження інтерференції мови оригіналу при перекладі художніх кінофільмів, є різноманітні зміни (порядку слів, частин мови, членів речення, його структури). Рідше застосовуються такі прийоми, як додавання та вилучення, оскільки вони спричиняють зміни в обсязі перекладного тексту, що не допустимо, оскільки це не книга, а фільм, тобто такий вид мистецтва, який сприймається тоді, коли адитивний ряд збігається з відеорядом. З огляду на це навіть слова, що потребують експлікації при перекладі, не можуть бути перекладені описово.

Назва фільму відіграє важливу роль у розумінні фільму взагалі та інформації, що яку він містить. Перекладач повинен бути дуже уважним, перекладаючи назву фільму, щоб зробити її еквівалентно відповідній оригінальній. Вона служить своєрідним орієнтиром при виборі фільму. Тому головним завданням перекладача можна назвати знаходження гідної, відповідної оригіналу заміни. До цієї роботи він повинен підходити з відповідальністю, адже саме назва визначає основний образ кінофільму.

Виділяють дві основні стратегії перекладу:

- 1) прямий (дослівний) переклад назв;
- 2) непрямий переклад назв (трансформація).

Прямий переклад використовують, якщо в назві відсутні будь-які непереказні (що важко перекладаються) одиниці. Наприклад, американський фільм «Night at the museum» (2006) в українському перекладі звучить так само – «Ніч в музеї». Італійський фільм «Innamorato pazzo» (1981) переклали як «Шалено закоханий». Такий переклад жодним чином не псує сенс назви і, відповідно, сенс самого фільму. Наведемо ще кілька подібних прикладів: «It's a wonderful life» (1946) – «Це прекрасне життя», «Star wars» (1977) – «Зоряні війни».

До цієї стратегії також можна віднести переклад назв, що здійснюється за допомогою транскрипції / транслітерації. За допомогою цих прийомів передають власні імена: «Lawrence of Arabia» (1962) – «Лоуренс Аравійський», «Schindler's list» (1993) – «Список Шиндлера», «George of the jungle» (1997) – «Джордж з джунглів».

Іноді можуть використовувати перестановку слів, наприклад, в перекладі назви італійського фільму «Jo & Marilyn» (2009) – «Мерилін і я».

Проте, перекладачі все частіше змушені вдаватися до допомоги трансформацій назв. Це можуть бути додавання, опущення, а також різного роду заміни. Часом навіть використовують антонімічний переклад, наприклад, українським варіантом перекладу «Do not come knocking» (2005) є «Заходьте без стуку». Використання даного прийому обумовлено тим, що на українську мову таку конструкцію неможливо перекласти дослівно. Прикладом антонімічного перекладу назв італійських фільмів можна назвати переклад «Один з тринадцяти» назви фільму «12 + 1» (1969).

При перекладі назв фільмів перекладач має застосовувати відповідні стратегії адаптації для адекватного перекладу. Найпростішим є дослівний переклад (калькування), до якого вдаються тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові, напр.: *Insomnia* – Безсоння; *The Hangover* – Похмілля; *The Dark Knight* – Темний лицар

Другою стратегією є трансформація назви за допомогою смислової адаптації. Перекладач вдається до перекладацьких лексичних трансформацій: додавання, вилучення, заміни тощо, напр.: *Cats and Dogs* – Коти проти собак; *Two Lovers* – Коханці; *300 Spartas* – 300 спартанців.

До повної заміни назви фільму вдаються лише у випадку неможливості передати прагматичний зміст вихідного тексту через використання реалій, гри слів, навмисно змінених стійких виразів, авторської словотворчості тощо, зміст яких зрозумілий лише тим,

хто знайомий із мовною та етнокультурною специфікою соціуму, напр.: Adjustment bureau – Змінюючи реальність; 3-Iron – Порожній будинок.

Також перекладач не має забувати про те, що додавання емоційного забарвлення при перекладі деяких назв фільмів, звичайно із дотриманням жанру та сюжету та оригінальної назви, сприятиме популярності картини.

У розвитку перекладознавства в 20 столітті, теоретики перекладу як правило, не виявили великого інтересу до методів перекладу фільмонімів. Найбільш системний підхід був продемонстрований німецькою вченою Крістіан Норд, яка визначила шість комунікативних функцій заголовків, які повинні бути прийняті до уваги в процесі перекладу. Згідно К. Норд, функції заголовків поділяються на дві групи: важливі (розрізняюча функція, метатекстова та фатична функції) і додаткові (референтна, експресивна та називна функція) [5].

– Розрізняюча функція – досягається за рахунок використання «унікального імені, яке безпомилково ідентифікує зміст заголовку.

– Метатекстова функція – досягається за рахунок використання невербальних засобів (розташування заголовку на обкладинці книги, над статтею і т.д.).

– Фатична функція – відноситься до «довжини і мнемонічної якості» заголовків. Використання схожих моделей заголовків або інших форм інтертекстуальності є важливим способом.

– Референтна функція – досягається шляхом використання певних відомих референтів, з якими діляться люди різноманітних культур.

– Експресивна функція – відноситься до виразності заголовків, досягнутих різними способами, такими як використання найвищих ступенів, за допомогою позитивних, негативних конотацій, прикметників або прислівників і т.д.

– Називна функція – відноситься до привабливості назв. Це включає в себе спонукання глядачів дивитися той чи інший фільм. Якщо глядачеві сподобалась назва фільму, то він обов'язково перегляне його.

Роль назви в композиції кінофільму полягає в багатофункціональності поняття фільмонім. Є. В. Книш виділяє три головних функції фільмоніма: номінативну, комунікативну і естетичну.

Способів перекладу існує дуже багато. Професор В.Н. Комісаров виділяє такі типи лексико-семантичних трансформацій:

1) конкретизація (коли слова в німецькій мові мають більш ширше семантичне значення і не мають конкретного еквіваленту в українській мові);

2) генералізація (коли вужче семантичне значення замінюється більш ширшим);

3) смисловий розвиток (переклад завдяки контекстуальній та логічній зміні предмета, процесу або ознаки);

4) антонімічний переклад (переклад за допомогою слова з протилежним значенням до слова, що вживається в оригіналі);

5) додавання слів під час перекладу задля пояснення;

6) пропуск слів під час перекладу;

7) компенсація (передача змістового значення не тими засобами, що були застосовані в оригіналі).

Отже, розглянемо особливості перекладу назв фільмів саме на прикладах.

1. Біографічні фільми Німеччини

«Агірре, гнів божий» (“*Aguirre, Der Zorn Gottes*”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

«Анна Павлова» (“*Anna Pawlowa – Ein Leben für den Tanz*”) – калька, тобто сам переклад відсутній, використовується тільки трансформація літер с німецької на українську.

«Вінсент і Тео» (“*Vincent und Theo*”) – калькування, тобто сам переклад відсутній, використовується тільки трансформація літер с німецької на українську.

2. Вестерни Німеччини

«Апачі» (“Arachen”) – калькування, тобто сам переклад відсутній, використовується тільки трансформація літер с німецької на українську.

«Білі вовки» (“Weiße Wölfe”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

«Бладрейн 2: Звільнення» (“BloodRayne II: Deliverance”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

3. Військові фільми Німеччини

«Академія смерті» (нім. “Napola – Elite für den Führer”) – повна компенсація або зміна мовних засобів, що призводить до іншого сприйняття назви, або навіть зміни асоціативного ряду, що виникає після причитування даної назви.

«Амін» (“Der Stellvertreter” (Originaltitel: “Amen”) – пропуск слів під час перекладу, не є точним перекладом з точки зору смислового звуження повної назви.

«Біженці» (“Flüchtlinge”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

4. Документальні фільми Німеччини

«Акробатична суміш» (“Akrobatisches Potpourri”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

«Бінту» (“Bintou”) – калькування, тобто сам переклад відсутній, використовується тільки трансформація літер с німецької на українську.

«Бойс» (“Beuys”) – калькування, тобто сам переклад відсутній, використовується тільки трансформація літер с німецької на українську.

5. Кінокомедії Німеччини

«Безвухі зайці» (“Keinohrhasen”) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

«Босоніж» (Barfuß) – дослівний переклад, класичний переклад, вважається найточнішим.

«Вечеря на одного» або «Дев'яностий день народження» (англ. *Dinner for One*, або нім. *Der 90. Geburtstag*) – повна компенсація або зміна мовних засобів, що призводить до іншого сприйняття назви, або навіть зміни асоціативного ряду, що виникає після причитування даної назви.

Після проведення великої кількості аналізу та порівнянь відповідності перекладу до оригінального тексту, можна зробити наступні висновки. Незалежно від жанру, найточніше передає зміст саме такий спосіб трансформації, як калькування. Але, далеко не в усіх випадках можна його ефективно застосувати. Найдоцільніше я вважаю, таким чином перекладати назви тих фільмів, які мають в собі власні назви, або деякі «неперекладні» слова та терміни, які, як правило, складаються з одного слова. Другим дуже ефективним прийомом перекладу є дослівний переклад, який на мою думку, ділить перше місце разом з калькуванням. Тут не треба зайвих слів, все чітко й грамотно перекладено без втрати змісту та інших лінгвістичних особливостей. Дуже невдалим вважаю переклад з повною компенсацією або зміною мовних засобів, що призводить до іншого сприйняття назви, або навіть зміни асоціативного ряду, що виникає після читання даної назви. Завдання перекладача не полягає в тому, щоб створити нову або альтернативну назву. Його якісна робота полягає в тому, щоб зберегти оригінальний зміст якомога точніше.

Аннотація. Данное исследование посвящено изучению особенностей перевода названий немецкоязычных фильмов на украинский язык. Изучено функции названий художественных фильмов как одного из самых распространенных типов заголовков. Определены и проанализированы переводческие трансформации, используемые при переводе названий художественных фильмов, а также выявлены основные переводческие стратегии.

Ключевые слова: заголовок, функция заголовка, переводческая трансформация, переводческая стратегия, способ перевода.

Abstract. The paper is devoted to the studying of the peculiarities of the translation of the names of German films into Ukrainian. The main functions of the film titles as one of the most common types of titles are analyzed. The translation transformations used to the translation of film titles are identified and studied and the main translation strategies are identified.

Key words: title, function of the title, translation transformation, translation strategy, translation method.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Слышкин Г. Г., Ефремова М. А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). М.: Водолей Publishers, 2004. 153 с.
2. Яхнюк Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Тетяна Олександрівна Яхнюк. К., 2002. 203 с.
3. Ballard M. Unité de traduction revue et corrigée. *Вестник ИГЛУ. Сер. Филология*. 2008. № 4. С. 17–22.
4. Miram G. E., Daineko V. V., Taranukha L. A., Grischenko M. V., Gon A. M. Basic translation. К.: Elga, Nika-Center, 2002. 247 p.
5. Nord C. Text-Functions in Translation: Titles and Headings as a Case in Point. *Target*, 1995. 7(2), pp. 261–284.

УДК 81-116+[811.111+811.112.2+811.161.1+811.161.2]

ОСОБЛИВОСТІ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ, РОСІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Ю. А. Журавська, О. В. Білецька

Анотація. Дослідження присвячене вивченню та аналізу особливостей тексту прогнозу погоди (синоптичному тексту), як одного з найпоширеніших інформаційних повідомлень в англійській, німецькій, російській та українській мовах. У роботі визначено функції синоптичних текстів, їхні ознаки, а також проведено порівняльне дослідження лексико-граматичних та стилістичних особливостей у різноструктурних мовах.

Ключові слова: дискурс, інформаційне повідомлення, прогноз погоди, метеомедіа, метеотекст.

Прогноз погоди – це один із типів інформаційних повідомлень, який створюється у результаті складання науково-обґрунтованих передбачень про майбутнє стану погоди в певному населеному пункті чи регіоні та певний період. Він складається та розробляється приватними або державними метеорологічними службами на основі методів метеорології. Цікавою особливістю прогнозів погоди на телебаченні у порівнянні з іншими типами інформаційних повідомлень, наприклад, привітання, огляд повідомлень та ін., є жанрові, регіональні та гендерні особливості мовлення дикторів, які привносять певний відтінок індивідуальності, та є нюансами, які нездатні змінити загальне направлення [1].

Метою статті є виявлення та порівняння особливостей синоптичних текстів на лексико-граматичному та стилістичному рівні для розширення сфери вивчення контрастивних вчень.

Завдання дослідження передбачає використання методу лінгвістичних спостережень, суцільної вибірки, методу аналізу та синтезу, з метою охарактеризувати синоптичні тексти на матеріалі англійською, німецькою, російською та українською мов та виявити та дослідити їхні спільні та відмінні риси.

Новизна роботи полягає, перш за все, в тому, що пропонуване дослідження є однією з небагатьох праць, в якій робиться спроба порівняти особливості синоптичних текстів у різних мовах. Сфера вивчення цієї теми є недостатньо дослідженою і постійно привертає увагу лінгвістів, що її становить актуальність.